

Nr 27

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 54 angående vuxenutbildning, m. m. jämte motioner.

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1973: 1 bilaga 10 beräknat medel för Statliga skolor för vuxna (punkterna G 2—G 4) samt för Bidrag till studiecirkelverksamhet och för Bidrag till studieförbund (punkterna G 6—G 7) har Kungl. Maj:t i propositionen 1973: 54 (utbildningsdepartementet) lagt fram förslag på vuxenutbildningens område samt om anslag under nämnda anslagpunkter.

I detta sammanhang har utskottet behandlat Kungl. Maj:ts i propositionen 1973: 1 bilaga 10 under punkterna G 1 och G 5 gjorda framställningar om anslag till Viss utbildning via radio och television m. m. respektive Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna.

1. Vissa förslag på vuxenutbildningens område. Kungl. Maj:t har i propositionen 1973: 54 föreslagit riksdagen att

1. medge att reservationsanslaget Kommittéer m. m. under åttonde huvudtiteln får tas i anspråk under budgetåret 1973/74 för viss verksamhet med vuxenutbildning,

2. godkänna i propositionen 1973: 54 förordade förändringar av det statliga stödet till studiecirkelverksamheten,

3. medge att statsbidrag skall utgå till huvudmannen för en ny folkhögskola i Haparanda,

4. godkänna vad som i propositionen 1973: 54 förordats om upplåtande av vissa lokaler till huvudmannen för den nya folkhögskolan i Haparanda,

5. godkänna vad som i propositionen 1973: 54 förordats i fråga om kommunal vuxenutbildning,

6. godkänna vad som i propositionen 1973: 54 förordats i fråga om statlig vuxenutbildning,

7. godkänna vad som i propositionen 1973: 54 förordats i fråga om användande av förproducerat material vid den högre tekniska utbildningen vid högskolan i Linköping.

I propositionen ges en redogörelse för den uppsökande verksamhet som kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX) bedriver. För att den uppsökande verksamheten inte skall behöva avbrytas efter utgången av budgetåret 1972/73 föreslås att medel beviljas för uppsökande verksamhet även under budgetåret 1973/74.

I syfte att förstärka insatserna för de finska invandrarna föreslås att medel beviljas för en ny folkhögskola i Haparanda. Det tidigare folkskoleseminariet i Haparanda bör upplåtas av staten till Riksförbundet Finska föreningar i Sverige, som föreslås bli huvudman för den nya skolan.

Skolorna för vuxna i Norrköping och Härnösand skall enligt propositionen finnas kvar under statligt huvudmannaskap. Ett nytt system med friare resurstilldelning till skolorna föreslås.

I propositionen föreslås vidare en förenkling av statsbidragsreglerna till studiecirkelverksamheten.

Den tekniska utbildningen vid högskolan i Linköping bedrivs i viss utsträckning med hjälp av television. Enligt propositionen bör det i fortsättningen ankomma på berörda organ inom högskolan att bestämma hur TV skall användas i undervisningen. Samarbetet mellan högskolan och kommittén för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet föreslås bli baserat på årliga överenskommelser.

I propositionen behandlas för övrigt vissa frågor rörande den kommunala vuxenutbildningen.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1973: 305 av herrar Richardson (fp) och Jonsson i Alingsås (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om ändring av vuxenutbildningsstadgans 22 § i enlighet med vad som anförts i motionen,

1973: 467 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att arvodestjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare vid de särskilda skolenheterna för kommunal vuxenutbildning snarast inrättas,

1973: 719 av herrar Richardson (fp) och Hyltander (fp) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att ett vuxenutbildningscentrum med samordnad utbildning på gymnasial och akademisk nivå inrättas i Skövde,

1973: 1273 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär

1. översyn och successiv uppräkningsanslag till studieförbunden,

2. översyn av möjligheterna till ökad samordning mellan kommunal vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning,

3. vidgning av kriterierna för antagning till arbetsmarknadsutbildning i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. försöksverksamhet inom ramen för utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet med vuxenutbildning enligt Open University-modellen,

1973: 1316 av herrar Sellgren (fp) och Jonsson i Husum (s) vari hemställs

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening uttalar att tekniska skolan i Örnsköldsvik bör förändras till en särskild vuxenutbildningsanstalt för teknisk utbildning, lokalmässigt integrerad med regionens gymnasieskola samt med riksrekrytering,

2. att därest yrkandet vid 1 ej bifalls tekniska skolan i Örnsköldsvik skall bestå som riksrekryterande teknisk skola i avvaktan på resultatet av den av skolöverstyrelsen beslutade översynen av kommunal och statlig vuxenutbildning med särskilt beaktande av behovet av riksrekryterande utbildning inom den tekniska sektorn,

dels de i anledning av propositionen 1973: 54 väckta motionerna

1973: 1669 av herrar Jönsson i Arlöv (s) och Wiklund i Härnösand (s) vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att statsbidragsreglerna för studiecirkelverksamheten utformas så att även fackmannens arvode m. m. ingår i det nya bidragssystemet i enlighet med vad i motionen anförts,

1973: 1673 av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Petersson i Gäddvik (m) vari hemställs att riksdagen som sin mening uttalar att tilläggsbidrag även skall utgå till studiecirkelar i religionskunskap och naturorientering,

1973: 1694 av herr Elmstedt m. fl. (c, fp) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att tilläggsbidrag utgår till studiecirkelar i tyska, religionskunskap och naturorientering,

2. att studiecirkelbidraget indexregleras,

3. uttala att vuxenutbildningsråd bör inrättas i samtliga kommuner,

1973: 1695 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för att vid lämplig undervisningsanstalt bör påbörjas en försöksverksamhet i enlighet med i motionen angivna riktlinjer samt hos regeringen hemställer att förslagsvis universitetskanslersämbetet erhåller uppdraget att ta härför erforderliga initiativ,

2. att riksdagen uttalar sig för att studerande som deltar i försöksverksamheten tillerkännes rätt till studiemedel vid bortfall av arbetsförtjänst,

1973: 1696 av fru Marklund m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen hemställer hos regeringen

1. att ta initiativ i syfte att bestämmelsen om lägsta antalet elever i specialundervisning för handikappade borttages eller i andra hand vittgående möjligheter till undantag från denna regel ges,

2. att uppdra åt skolöverstyrelsen att skyndsamt utreda förekomsten av analfabetism bland handikappade liksom om utbredningen av utbildningsbrister i övrigt bland handikappade och vidta åtgärder för undanröjande av dessa brister,

3. att uppdra åt skolöverstyrelsen att företa en utredning om förekomsten och behovet av tekniskt stöd för handikappade i vuxenutbildningen liksom en inventering av beståndet av undervisningslokaler, främst med avseende på tillgänglighet, innefattande förslag till åtgärder,

1973: 1697 av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) vari hemställs att riksdagen beslutar att kostnaderna under budgetåret 1973/74 för viss verksamhet inom vuxenutbildningen (FÖVUX) icke skall bestridas med medel från reservationsanslaget Kommittéer m. m. under åttonde huvudtiteln utan från anslaget G 6 Bidrag till studiecirkelverksamhet,

1973: 1699 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m, c, fp) vari hemställs att riksdagen med avslag på propositionen 1973: 54 såvitt avser förslaget om upplåtande av vissa seminarielokaler i Haparanda beslutar att inrätta ett statens institut för finsk-svensk kursverksamhet i Haparanda i enlighet med skolöverstyrelsens förslag.

Utskottet

Vuxenutbildningen har nått en betydande omfattning, vilket framgår av den redovisning som lämnas i propositionen 1973: 54. Budgetåret 1971/72 hade studiecirkklarna sammanlagt ca 1,9 milj. deltagare. Kommunal vuxenutbildning anordnades av 335 av landets 464 kommuner. Det sammanlagda elevantalet var ca 154 000. Antalet elever i de statliga skolorna för vuxna uppgick till ca 4 500. Arbetsmarknadsutbildningen omfattade 121 000 deltagare. Folkhögskolorna tar emot allt fler studerande. Vuxenutbildningsprogrammen i radio och TV har ökat i antal.

I propositionen lämnas även en redogörelse för utredningsläget på vuxenutbildningsområdet. Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) har genom särskilda tilläggsdirektiv i enlighet med önskemål som framfördes av 1971 års riksdag fått i uppdrag att undersöka hur de olika formerna av samhällsstödd vuxenutbildning lämpligen skall kunna stödja och komplettera varandra.

I motionen 1973: 1273 förordas en rad åtgärder, som enligt motionärernas mening skulle förbättra vuxenutbildningen. Det framhålls bl. a.

att konkurrensen mellan studieformer med likartat utbildningsutbud måste elimineras för att möjliggöra att begränsade resurser utnyttjas bättre. Möjligheterna till samordning mellan arbetsmarknadsutbildningen och den kommunala vuxenutbildningen bör därvid undersökas. En vidgning av kriterierna för antagning till arbetsmarknadsutbildning förordas även i syfte att kort utbildning vid sidan av de sysselsättningspolitiska skälen skall kunna åberopas som grund för att antas till kurser inom arbetsmarknadsutbildningen.

Utskottet får med anledning av i motionen upptagna samordningsfrågor erinra om den nyss nämnda utvidgningen av SVUX:s utredningsuppdrag. Utskottet, som tillmäter frågor om samordning och arbetsfördelning inom vuxenutbildningen stor vikt, har noterat att SVUX inlett det i tilläggsdirektiven angivna utredningsarbetet, vilket bl. a. innefattar att pröva möjligheterna till regional och lokal samordning av utbildningsinsatserna för de vuxna.

Den av inrikesministern förra året tillkallade kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen har bl. a. att pröva de former i vilka arbetsmarknadsutbildning f. n. meddelas. I direktiven anføres att det för att begränsa kostnadsutvecklingen är av största vikt att lediga resurser inom det ordinarie utbildningsväsendet även i fortsättningen tas till vara. Kommittén skall även överväga formerna för samverkan mellan arbetsmarknadsmyndighet och utbildningsanordnare.

När det gäller arbetsmarknadsutbildningens bedrivande ankommer det på arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) att bedöma utbildningsbehov och arbetsmarknadsutsikter samt att hänvisa elever till utbildning. AMS svarar för elevernas studiesociala stöd under utbildningen. Däremot bedriver AMS utbildning i egen regi i endast obetydlig omfattning. Drygt hälften av eleverna får sin utbildning i särskilda av skolöverstyrelsen (SÖ) anordnade kurser. I övrigt utbildas eleverna i företag, det reguljära utbildningsväsendet samt genom korrespondenskurser eller kurser i studieförbundens regi, dvs. i stor utsträckning i gängse former för vuxenutbildning. Till grund för inriktningen av arbetsmarknadsutbildningen ligger en av Kungl. Maj:t för varje budgetår fastställd plan. Denna plan har dessförinnan redovisats för riksdagen (jfr InU 1973: 3, s. 20 och 23).

Utskottet vill i förevarande sammanhang även peka på att vuxenutbildningsfrågorna inom SÖ fr. o. m. den 1 juli 1972 handläggs av en särskild avdelning för vuxenutbildning och att en arbetsenhet för frågor om vuxenutbildning nyligen inrättats inom utbildningsdepartementet. Dessa organisatoriska åtgärder har vidtagits för att få ett mer samlat grepp om vuxenutbildningsfrågorna och torde komma att främja samordningen.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete och vad i övrigt anförts

föreligger enligt utskottets uppfattning inte något behov av den i motionen 1973: 1273 begärda särskilda översynen av samordning mellan arbetsmarknadsutbildning och kommunal vuxenutbildning, varför yrkandet härom avstyrks.

Vad därefter gäller yrkandet om antagning till arbetsmarknadsutbildning ingår det i arbetsmarknadsutbildningskommitténs uppgifter att beträffande denna utbildning överväga gränsdragningen mot annan vuxenutbildning. Kommittén har att i dessa frågor samråda med SVUX. Denna del av utredningsuppdraget kan föras tillbaka på vad inrikesutskottet uttalade i sitt av riksdagen godkända betänkande 1971: 33 i anledning av till 1971 års riksdag framförda motionsyrkanden angående arbetsmarknadsutbildning. Då frågan således utreds på riksdagens egen begäran bör någon ändring av kriterierna för rätt till arbetsmarknadsutbildning inte nu genomföras, vilket förordas i motionen 1973: 1273.

Ungefär två tredjedelar av landets kommuner har i dag upprättat vuxenutbildningsråd. I motionen 1973: 1694 anføres att råden har stor betydelse för samordningen av de olika insatserna för vuxenutbildning. Motionärerna föreslår därför att riksdagen uttalar att vuxenutbildningsråd bör inrättas i samtliga kommuner.

Frågan om obligatoriskt inrättande av vuxenutbildningsråd har tidigare vid flera tillfällen behandlats av riksdagen. Utskottet, som funnit en förstärkt samordning inom vuxenutbildningsområdet angelägen, har dock delat föredragande statsrådets mening att det med hänsyn till kommunernas skiftande förhållanden inte är lämpligt att i författning ålägga kommunerna att införa vuxenutbildningsråd. Det väsentliga är enligt utskottets mening att en effektiv samordning kommer till stånd i samtliga kommuner och att väl fungerande arbetsformer etableras för att nå detta syfte. SVUX har enligt sina tilläggsdirektiv att beakta frågan om de lokala vuxenutbildningsråden. Utskottet har erfarit att en särskild expertgrupp inom kommittén för närvarande överväger denna fråga. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 1694 i nu förevarande del.

Universitetens och högskolornas roll i vuxenutbildningen och distributionsformerna för vuxenutbildning på universitetsnivå tas upp i flera motioner.

I motionen 1973: 1273 hemställs om försöksverksamhet med vuxenutbildning enligt mönster av det brittiska The Open University. Utskottet behandlade förra året ett motionsvis framfört förslag om utredning av ett svenskt »eteruniversitet» enligt denna modell. I sitt belänkande UbU 1972: 33 konstaterade utskottet att flera svenska utredningar arbetade med angränsande frågor och pekade på behovet av en ökad samordning i utredningsarbetet. Enligt utskottet ankom det på

den nya kommittén för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet att ha huvudansvaret för att en helhets-syn anlades på frågan. Utskottet förutsatte att kommittén skulle bedriva detta sitt arbete i nära samverkan med bl. a. universitetsmyndigheterna och folkbildningsorganisationerna. Riksdagen gav utskottets mening till känna för Kungl. Maj:t.

Utskottet har erfarit att representanter för kommittén för TRU-verksamheten studerat The Open University vid besök i Storbritannien och att arbetskraft avdelats för att utveckla för svenska förhållanden lämpliga modeller som anknyter till detta brittiska utbildningssystem. Det av riksdagen förutsatta arbetet har således påbörjats. Då kommittén enligt sina direktiv skall beakta även andra distributionsformer än eter-distribution ser utskottet inget hinder mot att försöksverksamhet kommer till stånd i former som liknar Open-Universitymodellen, dvs. ett system för integrerat utnyttjande av olika läromedel och undervisnings-former.

I förevarande sammanhang bör även beaktas att 1968 års utbildnings-utredning (U 68) i sitt betänkande Högskolan (SOU 1973: 2) i ett av-snitt om utbildningens distribution ägnat det engelska s. k. öppna uni-versitetet uppmärksamhet. Det kan förutsättas att distributionsfrågorna kommer att bli föremål för stort intresse i samband med den fortsatta behandlingen av U 68:s förslag, bl. a. med hänsyn till dessa frågors stora betydelse för utvecklingen av återkommande utbildning och vuxen-utbildning.

Utskottet finner det av anförda skäl ej påkallat att riksdagen begär den i motionen 1973: 1273 avsedda försöksverksamheten.

I motionen 1973: 1695 föreslås att en försöksverksamhet med högre utbildning inom betcende- och samhällsvetenskap-liga ämnesområden påbörjas vid någon därför lämplig läroanstalt. Ut-märkande för förslaget är att inga krav på förkunskaper skall ställas på dem som önskar tillträde till utbildningen i fråga. De studerande som deltar i försöksverksamheten bör enligt motionärernas mening tiller-kännas rätt till studiemedel vid bortfall av arbetsförtjänst.

Enligt utskottets uppfattning har den i motionen åsyftade utbildningen starka beröringspunkter med den verksamhet som bedrivs inom studie-förbundens universitetscirkel och som kännetecknas av samma frihet i uppläggningsen som övriga studiecirkel. Undantag härvidlag utgör de s. k. studieplansbundna universitetscirkelarna. Det kan nämnas att när-mare samarbete mellan studieförbunden och universitetet i Lund ny-ligen diskuterats vid en konferens i Lund. Vidare bör upplysas om att det fr. o. m. innevarande budgetår pågår försöksverksamhet med uni-versitetsutbildning i nationalekonomi och engelska varvid prövas en kombination av studiecirkel, självinstruerande material samt samman-dragning av de studerande till intensivkurser i internatform. I fråga om

behörighet att delta i denna försöksverksamhet gäller liksom för övrig decentraliserad universitetsutbildning bestämmelserna om vidgat tillträde till högre utbildning.

Med hänvisning till det anförda och då högskoleutbildningens avgränsning och uppgifter torde bli ingående prövade i samband med den fortsatta behandlingen av U 68:s förslag avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 1695.

Ett vuxenutbildningscentrum med samordnad utbildning på gymnasial och akademisk nivå föreslås i motionen 1973: 719 bli inrättat i Skövde. Enligt motionärernas mening är situationen vad beträffar högre utbildning i Skaraborgs län otillfredsställande och länets struktur sådan att den föreslagna formen av samordnad vuxenutbildning torde vara lämplig. Utskottet kan instämma i att hittillsvarande utveckling av den decentraliserade universitetsutbildningen och övriga insatser för en spridning av den högre utbildningen inte gynnat Skaraborgs län. I betänkandet UbU 1971: 3 uttalade utskottet i anledning av en motion angående samordnad vuxenutbildning på gymnasial och akademisk nivå i samma län att den s. k. SAMSUS-gruppen torde vara oförhindrad att ta initiativ till den då begärda försöksverksamheten. Någon sådan verksamhet har inte kommit till stånd. Utskottet kan emellertid inte tillstyrka att riksdagen nu fattar beslut om ett vuxenutbildningscentrum i Skövde, då högskoleutbildningens lokalisering och organisation är frågor som intar en framskjuten plats i U 68:s förslag.

Frågan om den fortsatta verksamheten vid Örnsköldsvikstekniska skolan tas upp i motionen 1973: 1316. Alternativa yrkanden avsedda att säkra skolans fortbestånd framläggs.

Sedan motionen avlämnats har Kungl. Maj:t beslutat att intagning till skolan läsåret 1973/74 får ske i samma omfattning som läsåret 1972/73. Samtidigt har uppdragits åt skolöverstyrelsen att redovisa dels vad en avveckling av skolan skulle betyda för gymnasieskolans organisation i Örnsköldsvik och för den anställda personalen, dels efterfrågan på utbildningen vid skolan. Syftet med motionens andrahandsyrkande synes därigenom vara tillgodosett. Utskottet, som utgår från att frågan om framtida förändringar med avseende på skolans organisation m. m. blir föremål för samråd med kommunens och länets skolmyndigheter, anser att motionen 1973: 1316 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse om kommunal och statlig vuxenutbildning får kommun anordna vuxenutbildning, om SÖ medger det, medan vederbörande skolstyrelse beslutar om de kurser som skall anordnas. För sådan kurs gäller att antalet elever stadigvarande skall vara lägst tolv och högst 35. Inom det allmänna stödområdet exklusive g-ort, dvs. ort med tre- eller fyraårig gymnasieskolelinje, får dock antalet elever vara lägst åtta. För handikappade elever får specialundervisning

anordnas. Sådan speciell kurs får påbörjas om elevantalet varaktigt beräknas uppgå till lägst fem. Under läsåret 1972/73 pågår slutligen försök med kurser med lägst åtta elever på orter där skiftarbete förekommer i större omfattning. SÖ fördelade år 1972 totalt 97 sådana kurser i sammanlagt 36 kommuner.

Med hänsyn till svårigheterna att i de mindre kommunerna uppfylla kraven på antal kursdeltagare föreslås i motionen 1973: 305 att åtta deltagare skall räcka för anordnande av kurs inom den kommunala vuxenutbildningen på alla orter utanför g-ort.

Utskottet är medvetet om att omfattningen av den kommunala vuxenutbildningen varierar påtagligt mellan kommuner och även mellan så stora enheter som län. Ett klart samband har konstaterats mellan kommunstorlek och utbud av kommunal vuxenutbildning. Även antalet undervisningstimmar per 1 000 invånare är i allmänhet högre i större kommuner än i små kommuner.

En jämnare fördelning av möjligheterna till vuxenutbildning är angelägen att uppnå. De särskilda bestämmelserna om antal kursdeltagare som avser stödområdet och skiftarbetare skall givetvis ses som led i en sådan strävan. Enligt utskottets uppfattning är det osäkert om man uppnår en mera markant ökning av tillgängligheten genom att sätta lägre minimital för antal elever. Detta torde gälla oavsett om ökade dispensmöjligheter medges. Sannolikt kan man räkna med att svårigheterna att nå upp till ett visst elevantal ändock skulle kvarstå för många små orter.

SVUX har bl. a. att pröva olika frågor som rör de vuxnas möjligheter att tillgodose sina studiebehov. Kommittén har därvid kommit in på frågan om en friare användning av de resurser som genom statsbidrag ställs till kommunernas förfogande. Det vore enligt utskottet värdefullt om försök i riktning mot en friare resursanvändning kunde komma till stånd i begränsad skala. Även möjligheterna att ytterligare underlätta för de handikappade att få del av den kommunala vuxenutbildningen, vilken fråga tas upp i motionen 1973: 1696, skulle därvid kunna beaktas. Vad utskottet anfört beträffande friare resursanvändning bör av riksdagen ges Kungl. Maj:t till känna. I detta sammanhang vill utskottet också erinra om det samband som denna fråga har med det utredningsuppdrag om bl. a. statsbidragssystemet i skolväsendet som getts åt utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK).

Insatser för att komma till rätta med analfabetismen bland handikappade samt frågan om tekniskt stöd m. m. för handikappade i vuxenutbildningen behandlas i motionen 1973: 1696. I denna påpekas att vid den inventering bland handikappade med behov av servicebostad som genomfördes av stiftelsen Focus uppdagades 238 personer som var att betrakta som analfabeter och att orsaken var att deras

handikapp förhindrat normal skolgång. Det finns anledning förmoda att antalet analfabeter kan vara ännu högre.

I propositionen 1973: 54 lämnas en redogörelse för det vuxenpedagogiska forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs av SÖ. Enligt denna prioriterar SÖ inom samtliga de delområden detta arbete omfattar särskilt handikappades, invandrares och andra minoritetsgruppers behov. Det bör nämnas att ett projekt gäller kartläggning av vuxna handikappades studiesituation. I sammanhanget kan också noteras att viss läromedelsutveckling och lärarfortbildning planeras i samband med alfabetiseringsundervisningen, som bedrivs inom arbetsmarknadsutbildningen. Utskottet har vidare erfarit att SÖ genom information till de lokala skolmyndigheterna söker stimulera till ökade utbildningsinsatser för vuxna handikappade. Något särskilt uppdrag till SÖ, såsom påyrkas i motionen 1973: 1696, är enligt utskottets mening inte erforderligt, varför motionen kan avslås i nu ifrågavarande delar.

På uppdrag av Kungl. Maj:t utreder SÖ frågan om inrättande av lärartjänster inom den kommunala vuxenutbildningen och därmed sammanhörande behörighets- och meritvärderingsfrågor. I avvaktan på resultatet av detta utredningsarbete har överstyrelsen i anslagsframställningen för budgetåret 1973/74 avstått från att upprepa tidigare framlagt förslag om ändring av lärarnas anställningsförhållanden. SÖ föreslår emellertid att särskilda arvodestjänster som dels huvudlärare, dels institutionsföreståndare skall få inrättas vid de särskilda skolenheterna för kommunal vuxenutbildning. Kungl. Maj:t har ej biträtt detta förslag. I motionen 1973: 467 hemställs att riksdagen uttalar sig för att nämnda slag av arvodestjänster snarast inrättas.

Utskottet anser att SÖ:s utredningsarbete bör avslutas och bedömas i sin helhet innan ställning tas till frågan om inrättande av arvodestjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare. Yrkandet i motionen 1973: 467 avstyrks därför.

De statliga vuxenskolorna i Norrköping och Härnösand skall vara ett komplement till de kommunala skolorna för vuxna för studerande som av geografiska eller andra skäl ej kan delta i den kommunala vuxenutbildningens kurser. Vid de statliga skolorna för vuxna ges utbildning enligt läroplanerna för grundskolans högstadium, gymnasieskolans tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjer, tre- och fyraåriga linjer samt särskild teknisk utbildning. Undervisningen vid skolorna bygger på en kombination av självstudier i form av brevskestudier och muntlig undervisning under periodvis återkommande kurser vid respektive skola. Fr. o. m. vårterminen 1968 anordnas vid skolan i Norrköping även ren korrespondensundervisning.

En av skolöverstyrelsen tillsatt arbetsgrupp har kartlagt de statliga vuxenskolornas organisation och arbetssätt och i april 1972 avlämnat

en slutrapport över sitt uppdrag. I propositionen 1973: 54 redovisar Kungl. Maj:t sitt ställningstagande till SÖ:s sedermera avgivna förslag till åtgärder avseende statens skolor för vuxna i Härnösand och Norrköping.

Föredragande statsrådet slår fast att de statliga skolorna i Norrköping och Härnösand bör finnas kvar under statligt huvudmannaskap. På grundval av SÖ:s förslag föreslås i propositionen att ett nytt system med en friare resurstilldelning införs. Principerna för systemet överensstämmer med det som tillämpas i folkhögskolan.

Utskottet tillstyrker att det föreslagna systemet för resurstilldelning införs. Genom de möjligheter till rörlighet som får förutsättas vara inbyggda i systemet bör det bli möjligt att disponera resurserna så att även relativt lärartimkrävande kurser med få deltagare blir möjliga att genomföra. Utskottet har inte heller något att erinra mot övriga förslag och ställningstaganden i propositionen som rör den statliga vuxenutbildningen.

Kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning, FÖVUX, som tillkallades år 1970, har till uppgift att genom flexibla studieformer systematiskt pröva och utvärdera åtgärder för att undanröja de hinder, som nu utestänger vuxna med kort och bristfällig ungdomsutbildning från att delta i vuxenutbildning. I betänkandet angående fortsatt uppsökande verksamhet för cirkelstudier inom vuxenutbildningen (SOU 1973: 9) redogörs för verksamheten under det andra försöksåret 1971/72. I propositionen 1973: 54 föreslås att medel för uppsökande verksamhet anvisas även nästa budgetår och att kostnaderna härför får bestridas från reservationsanslaget Kommittéer m. m. under åttonde huvudtiteln. Enligt motionen 1973: 1697 är verksamheten inte kommittéverksamhet i egentlig mening och kostnaderna bör i stället bestridas från anslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet.

Av kommitténs nämnda betänkande framgår att FÖVUX i stor utsträckning synes ha nått den avsedda målgruppen. Någon utvärdering av de deltagandes studieresultat har inte gjorts, men genomgående för de grupper som deltagit i försöksverksamheten anges vara det stora intresset av att fortsätta studierna. FÖVUX-verksamheten synes alltså ha upplevts som meningsfull och stimulerande. Verksamheten under det tredje försöksåret, som nu pågår, kommer att redovisas i FÖVUX:s huvudbetänkande, vilket väntas år 1974. Detta betänkande avses även innehålla förslag baserade på erfarenheterna från alla tre försöksåren.

Utskottet, som finner det angeläget att den uppsökande studiecirkelverksamheten inte avbryts efter den treåriga försöksperioden, har ingenting att erinra mot att kostnaderna för densamma även nästa budgetår får belasta kommittéanslaget och avstyrker bifall till motionen 1973: 1697.

För allmän studiecirkel i svenska, engelska, matematik eller samhällskunskap som i huvudsak ligger på en nivå som svarar mot högst grundskolans årskurs nio, s. k. prioriterade studiecirklar, utgår fr. o. m. budgetåret 1970/71 ett tilläggsbidrag om högst 10 kr. per studietimme. Dessutom utgår fr. o. m. innevarande budgetår till sådan cirkel ett särskilt bidrag för administration och uppsökande verksamhet med 5 kr. för varje studietimme. Tilläggsbidrag och särskilt bidrag utgår även för allmän studiecirkel som har till syfte att utveckla handikappades färdigheter att meddela sig.

Enligt motionen 1973: 1673 bör till de prioriterade studiecirkarna även hänföras cirklar på grundskolenivå i religionskunskap och naturorientering. Samma förslag läggs fram i motionen 1973: 1694, i vilken därtill förordas att tyska skall ingå bland de prioriterade ämnena. Yrkandet i sistnämnda motion överensstämmer med ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag, som av överstyrelsen kostnadsberäknats till 4,5 milj. kr.

Utskottet erinrar om att den särskilda bidragsgivningen som gäller beträffande studiecirklar i svenska, engelska, matematik och samhällskunskap tillkommit i syfte att stimulera utbildningen för vuxna med kort och bristfällig utbildning. Nämnda fyra ämnesområden har därvid valts såsom befunna vara särskilt centrala. Det bör i sammanhanget uppmärksammas att den av FÖVUX bedrivna uppsökande studiecirkelverksamheten omfattar just dessa ämnen. I avvaktan på en utvärdering av denna kommittés verksamhet och med hänsyn till de avsevärda kostnader som är förenade med en utökning av antalet ämnesområden avstyrker utskottet bifall till nu ifrågavarande motionsyrkanden.

Kungl. Maj:t har i propositionen 1973: 54 föreslagit att den nu gällande bidragsgivningen till allmänna studiecirklar skall förenklas. Förslaget innebär att bidraget, som nu beräknas på varje enskild studiecirkel, i fortsättningen skall beräknas för varje lokal anordnare av studiecirkelverksamhet. Statsbidraget skall således utgå med 75 procent av de verifierade totala kostnaderna för ledararvode och studiematerial inom en studieförbundsavdelning, dock högst 30 kr. per statsbidragsberättigad studietimme. Vidare föreslås att det särskilda tilläggsbidraget till s. k. prioriterade cirklar skall utgå som ett schablonbidrag med 15 kr. per studietimme.

I motionen 1973: 1669 föreslås en ytterligare förenkling av statsbidragsreglerna. Enligt motionärerna bör samtliga bidrag som ingår i bidragsgivningen till den allmänna studiecirkelverksamheten inordnas i det av Kungl. Maj:t föreslagna nya bidragssystemet, dvs. även bidragen till kostnader för fackmannamedverkan samt för studiecirkelledares resor och traktamenten i studiecirklar inom det allmänna stödområdet. Även bidragsgivningen avseende kostnader för medverkan av tolk i studiecirklar för döva och hörselskadade bör enligt motionen förenklas.

Utskottet finner den i propositionen förordade ändringen av statsbidragsreglerna motiverad och angelägen. En förenkling av den admi-

nistration som är förenad med statsbidragsgivningen torde, såsom föredragande statsrådet framhåller, komma att innebära en inte obetydlig rationaliseringsvinst för studieförbunden.

Till de ytterligare förenklingar som föreslås i motionen ställer sig utskottet i princip positivt. Enligt utskottet bör det därför övervägas om verifierade kostnader för medverkan av expert eller fackman, liksom de särskilda bidragen till resor och traktamenten, på lämpligt sätt kan inordnas i det nya bidragssystemet. Formerna för bidrag till tolkmedverkan synes mera svårbedömda. Ytterligare överväganden torde erfordras innan ställning tas till i motionen framlagda förslag. Utskottet förutsätter att denna fråga följs med uppmärksamhet i syfte att även beträffande dessa kostnader uppnå en mera rationell bidragskonstruktion.

För att studieförbundsavdelningarna skall kunna täcka sina löpande kostnader under verksamhetsåret utgår förskott med ett belopp motsvarande högst 90 procent av statsbidraget under närmast föregående budgetår. I motionen 1973: 1669 påpekas att studieförbunden i tider då antalet studiecirkel ökar kraftigt och kostnaderna stiger kan ställas inför mycket besvärliga likviditetsproblem. Skolöverstyrelsen bör därför ges möjlighet att då särskilda skäl föreligger medge högre förskott än 90 procent. Utskottet har ingenting att erinra mot att SÖ ges ett bemyndigande att medge högre förskott under förutsättning att det klart och entydigt kan styrkas att studiecirkelverksamheten det gäller vuxit betydligt sedan närmast föregående budgetår.

Anslagen till folkbildningsarbete har, hävdas det i motionen 1973: 1694, under de senaste åren urholkats bl. a. på grund av att kompensation inte erhållits för löne- och prisökningar. En indexreglering av statsbidraget till studiecirkelverksamheten föreslås därför i motionen.

Förslag om indexreglering av studiecirkelbidragen har förts fram av SÖ i verkets petita för budgetåret 1973/74 och har således prövats av Kungl. Maj:t, som inte biträtt förslaget i fråga. Utskottet anser att en något tätare justering av bidragsbeloppen med hänsyn till kostnadsutvecklingen är önskvärd men kan inte tillstyrka att bidragen indexregleras, varför motionsyrkandet härom avstyrks.

I motionen 1973: 1273 anförs att en betydande uppräknings av bidraget till studieförbundens organisationskostnader krävs om förbunden skall kunna fylla sin centrala funktion i vuxenutbildningen. Hemställan i denna del av motionen avser en successiv uppräknings av anslaget under de närmaste åren jämte en översyn av själva bidragskonstruktionen.

Bidrag till av skolöverstyrelsen godkända studieförbund utgår enligt grunder som godtagits av 1963 års riksdag (prop. 1963: 36, SU 1963: 74, rskr 1963: 190). Bidraget utgår dels till organisationskostnader, dels till kostnader för pedagogisk verksamhet.

Utskottet, som hyser den uppfattningen att en ytterligare uppräknings av ifrågavarande bidrag kan vara av behovet påkallad, vill dock inte förorda att riksdagen gör något uttalande som binder Kungl. Maj:ts kommande ställningstaganden till budgetmässiga avvägnings- och prioriteringsfrågor inom vuxenutbildningsområdet och avstyrker därför motionsyrkandet om successiv uppräknings av organisationsanslaget. Vad gäller frågan om översyn av bidragskonstruktionen erinrar utskottet om att hithörande frågor kan tas upp vid SVUX:s allmänna översyn av vuxenutbildningen om så befinnes lämpligt. Utskottet avstyrker på anförda skäl bifall till motionen 1973: 1273 i denna del.

Den tekniska utbildningen vid högskolan i Linköping bedrivs i viss utsträckning med hjälp av television. Kommittén för TV och radio i utbildningen (TRU) och från den 1 juli 1972 kommittén för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet har svarat för produktionen av undervisningsprogram efter produktionsplaner som fastställts av universitetskanslersämbetet i samråd med TRU-kommittén och högskolan i Linköping. Utskottet tillstyrker den i propositionen 1973: 54 föreslagna ändringen att det i fortsättningen skall ankomma på berörda organ inom högskolan att bestämma hur TV skall användas i undervisningen. Samarbetet mellan högskolan och den nya kommittén för TRU-verksamheten föreslås bli baserat på årliga överenskommelser. Föredragande statsrådet förordar att medel för kostnader för aktualisering och revidering av TRU-producerade program för den tekniska utbildningen vid högskolan i Linköping t. o. m. nästa budgetår beräknas under anslaget till viss utbildning via radio och television m. m. och att för därpå följande budgetår dessa kostnader prövas vid beräkningen av medelsbehovet för teknisk utbildning vid högskolan i Linköping. Utskottet har ingenting att erinra mot detta förslag.

Skolöverstyrelsen har lagt fram förslag om vissa åtgärder för de finska invandrarna. Enligt förslaget — som har sin utgångspunkt i bl. a. riksdagens uttalade önskemål om att Haparanda tillförs en ersättningsverksamhet när folkskoleseminariet slutligt avvecklas vid utgången av innevarande budgetår — skall ett särskilt statligt institut upprättas. Institutet skall ha till uppgift att bedriva kursverksamhet i finska för i första hand lärare. De av SÖ föreslagna fortbildningskurserna respektive intensivkurserna för lärare förutsätts förlagda till terminstid. Föredragande statsrådet har inte varit beredd att utan ytterligare utredning föreslå en sådan förändring av principerna för fortbildning som överstyrelsens förslag innebär. I propositionen framläggs i stället förslag om inrättande nästa budgetår av en ny folkhögskola i Haparanda för vilken staten t. v. vederlagsfritt upplåter lokaler som nu används av folkskoleseminariet. Förslaget bygger på överläggningar med Riksförbundet

Finska föreningar i Sverige. Riksförbundet förutsätts bli huvudman för den nya folkhögskolan, vid vilken enligt planerna i förbundets regi skall bedrivas kursverksamhet för finska ungdomar i Sverige som inte fått någon utbildning över grundskolan. Vidare skall vid folkhögskolan utbildas funktionärer för kulturellt arbete bland finska invandrare.

Farhågor om rekryteringssvårigheter till de befintliga folkhögskolorna i Norrbottens län och tvivel huruvida den i propositionen föreslagna folkhögskolan kommer att bli en varaktig och täckande ersättning för folkskoleseminariet i Haparanda anföras som motivering för yrkandet i motionen 1973: 1699 om avslag på propositionens förslag till förmån för det av SÖ föreslagna institutet.

Det framgår av det utredningsarbete som ligger bakom SÖ:s förslag att det är förenat med mycket stora svårigheter att finna en lämplig ersättningsverksamhet för folkskoleseminariet. Mot bakgrund av det kartlägningsarbete och de överväganden som gjorts vill utskottet kraftigt understryka kravet att den nya verksamheten får ett upptagningsområde som är större än Norrbottens län. Utskottet delar också SÖ:s mening om vikten av att utnyttja de för denna region unika resurserna som ligger i kunskaper i finska språket och kulturen m. m. Utskottet ser det vidare som angeläget att den verksamhet som byggs upp i olika hänseenden innebär förstärkta resurser för de finska invandrarna.

De båda lösningarna av frågan om en till Haparanda förlagd ny verksamhet företer på avgörande punkter betydande likheter. Det grundläggande syftet med såväl folkhögskole- som institutalternativet är sålunda att genom utbildningsinsatser förbättra de finska invandrararnas situation. Vad gäller förutsättningarna att åstadkomma en väl fungerande, varaktig verksamhet som ersättning för seminariet kommer bl. a. möjligheten att rekrytera elever (kursdeltagare) till olika sorters utbildning i förgrunden. Enligt utskottets mening är denna fråga svårbedömd vad gäller såväl finsk invandrarungdom som olika lärarkategorier. Beträffande de institutionella formerna för verksamheten har utskottet vid sina överväganden stannat för att tillstyrka förslaget att en folkhögskola inrättas med Riksförbundet Finska föreningar i Sverige som huvudman. Skolan bör såsom föreslås i propositionen starta nästa budgetår.

Utskottet är medvetet om risken att en ny folkhögskola i Norrbottens län — vilket län redan har en hög folkhögskoletäthet — kan menligt påverka rekryteringen till de befintliga skolorna. Det bör därför kraftigt understrykas att folkhögskolan i Haparanda måste bli riksrekryterande. Konkurrens med de övriga skolorna bör undvikas så att inte nu företagna — bl. a. regionalpolitiskt betingade — insatser till Haparandas förmån resulterar i icke önskvärda konsekvenser för andra skolor och orter. Statsmakternas ansträngningar i ärendet får då en ej önskad effekt. Av avgörande betydelse för rekryteringen till en folkhögskola

i Haparanda och dess möjligheter att utvecklas till en varaktig och god ersättning för seminariet är att skolan kan erbjuda ett rikt sortiment av kurser, varvid sådana som på olika sätt främjar de finska invandrarernas situation i Sverige i första hand bör komma i fråga men även andra aktiviteter bör övervägas. Föredragande statsrådet har pekat på vissa möjligheter i detta hänseende. Utskottet finner det angeläget att SÖ:s förslag om kurser så långt möjligt kan förverkligas.

Vad gäller finansieringen av verksamheten vid den föreslagna folkhögskolan i Haparanda har utskottet erfarit att landstinget i Norrbottens län förklarat sig inte kunna ekonomiskt stödja någon ny folkhögskola i länet samt att något vidgat engagemang avseende befintliga skolor ej heller kan komma i fråga. Utskottet finner anledning tolka läget så att staten måste vara beredd att ta ett avgörande ansvar för finansieringen av den avsedda verksamheten. Vad utskottet anfört beträffande rekrytering till samt utnyttjande och finansiering av den föreslagna folkhögskolan bör av riksdagen ges Kungl. Maj:t till känna.

Vad i propositionen 1973: 54 i nu ifrågavarande avseenden i övrigt anförts och föreslagits har inte gett utskottet anledning till särskilda uttalanden.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande samordning mellan arbetsmarknadsutbildning och kommunal vuxenutbildning avslår motionen 1973: 1273 i denna del,
2. att riksdagen beträffande antagning till arbetsmarknadsutbildning avslår motionen 1973: 1273 i denna del,
3. att riksdagen beträffande vuxenutbildningsråd avslår motionen 1973: 1694 i denna del,
4. att riksdagen beträffande försöksverksamhet enligt Open University-modellen avslår motionen 1973: 1273 i denna del,
5. att riksdagen beträffande viss försöksverksamhet med högre utbildning avslår motionen 1973: 1695,
6. att riksdagen beträffande vuxenutbildningscentrum i Skövde avslår motionen 1973: 719,
7. att riksdagen beträffande tekniska skolan i Örnsköldsvik avslår motionen 1973: 1316,
8. att riksdagen beträffande friare resursanvändning inom den kommunala vuxenutbildningen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna 1973: 305 och 1973: 1696, sistnämnda motion i denna del,
9. att riksdagen beträffande åtgärder för handikappade avslår motionen 1973: 1696 i vad den icke behandlats under punkten 8 i hemställan,

10. att riksdagen beträffande inrättande av arvodestjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare avslår motionen 1973: 467,
11. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1973: 54 förordats i fråga om kommunal vuxenutbildning,
12. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1973: 54 förordats i fråga om statlig vuxenutbildning,
13. att riksdagen beträffande medelsanvisning för viss verksamhet med vuxenutbildning med bifall till propositionen 1973: 54 och med avslag på motionen 1973: 1697 medger att det under åttonde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Kommittéer m. m. under budgetåret 1973/74 får tas i anspråk för ifrågavarande ändamål,
14. att riksdagen beträffande ämnen i s. k. prioriterade studiecirkelar avslår motionerna 1973: 1673 och 1973: 1694 i denna del,
15. att riksdagen med godkännande av i propositionen 1973: 54 förordade förändringar av det statliga stödet till studiecirkelverksamheten som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973: 1669,
16. att riksdagen
 - a. beträffande indexreglering av statsbidraget till studiecirkelverksamheten avslår motionen 1973: 1694 i denna del,
 - b. beträffande statsbidrag till studieförbundens organisationskostnader avslår motionen 1973: 1273 i denna del,
17. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1973: 54 förordats i fråga om användande av förproducerat material vid den högre tekniska utbildningen vid högskolan i Linköping,
18. att riksdagen med godkännande av vad som i propositionen 1973: 54 förordats om statsbidrag till huvudmannen för en ny folkhögskola i Haparanda som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i anledning av motionen 1973: 1699 anfört beträffande rekrytering till samt utnyttjande och finansiering av denna folkhögskola,
19. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1973: 54 förordats om upplåtande av vissa lokaler till huvudmannen för den nya folkhögskolan i Haparanda.

2. Viss utbildning via radio och television m. m. Kungl. Maj:t har i propositionen 1973: 1 bilaga 10 under punkten G 1 (s. 473—479) föreslagit riksdagen att till Viss utbildning via radio och television m. m. för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 44 250 000 kr.

I motionen 1973: 1323 av fru Sundberg m. fl. (m) hemställs att riksdagen till Viss utbildning via radio och television m. m. för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 34 250 000 kr.

Utskottet. Från anslaget bekostas utgifter för den verksamhet med produktion av undervisningsprogram m. m. för radio och television som sedan budgetåret 1972/73 handhas av kommittén för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet. Vidare ersätts kostnader för skolprogramverksamheten vid Sveriges Radio.

Medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1973/74 har i propositionen 1973: 1 beräknats till 44 250 000 kr. Härav avses för skolradion 24 460 000 kr. och för TRU-verksamheten 19 790 000 kr. I motionen 1973: 1323 yrkas att medelsanvisningen för sistnämnda ändamål begränsas till 9 790 000 kr.

Kommittén för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet skall enligt direktiven främst inrikta sin verksamhet på vuxenutbildning på alla nivåer och förskola. Utskottet har noterat att föredragande statsrådet räknar med att kommittén kan lägga fram förslag om en framtida mer definitiv organisation av verksamheten inom loppet av två år.

Kungl. Maj:t har i september 1972 fastställt kommitténs produktionsplan för innevarande budgetår. I sin anslagsframställning för budgetåret 1973/74 ger kommittén en översikt över de projekt som är intagna i produktionsplanen. Projekten sträcker sig i många fall in på budgetåret 1973/74. Någon produktionsplan (detaljplanering) för nästa budgetår har emellertid ännu inte presenterats eftersom — enligt vad som uppges av kommittén — planens slutliga utformning i hög grad är beroende av faktorer som inte kan överblickas förrän under senare delen av innevarande budgetår.

Av kommitténs anslagsframställning framgår att satsningarna på förskola och vuxenutbildning avses bli utökade medan medelsåtgången för övriga projekt förväntas minska. Utskottet kan alltså konstatera att kommittén arbetar för att alltmer anpassa verksamheten till den i direktiven påbjudna inriktningen. Enligt utskottets uppfattning finns inte skäl för den i motionen 1973: 1323 föreslagna avsevärda minskningen av anslagsmedlen till TRU-verksamheten. Den av Kungl. Maj:t förordade uppräknningen med 1 milj. kr. innebär endast en mycket begränsad reell förstärkning, då de automatiska utgiftsökningarna i form av löne- och prisomräkning m. m. beräknas uppgå till 0,9 milj. kr. Utskottet tillstyrker det i propositionen begärda anslagsbeloppet för nästa budgetår och avstyrker yrkandet i motionen 1973: 1323.

Kommittén har i sin anslagsframställning begärt medel bl. a. för inköp av en mobil färg-TV-enhet. I propositionen 1973: 1 anför föredragande statsrådet att han vid sin medelsberäkning inte tagit upp medel för detta ändamål, då han räknat med att vissa resurser för produktion av program i färg även i framtiden skall kunna förhyras från dramatiska institutet. Utskottet har erfarit att kommittén funnit det nödvändigt att med hänsyn till den nuvarande tekniska utrustningens dåliga standard

inköpa två kameror och att dessa mot bakgrund av utvecklingen av antalet färg-TV-mottagare bör vara färgkameror. Nyanskaffningen skulle kunna ske för en bruttokostnad av ca 800 000 kr. Genom att vissa produktionskostnader blir lägre samt genom inkomster av uthyrning beräknas nettokostnaden till ca 400 000 kr. Kungl. Maj:ts ställningstagande till frågan om inköp av mobil kameraenhet för ca 3 milj. kr. bör inte utgöra hinder för kommittén att inom ramen för tilldelade medel anskaffa de avsedda färg-TV-kamerorna.

Utskottet som i det föregående godkänt förslag beträffande TV-undervisningen i Linköping hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionen 1973: 1323 till *Viss utbildning via radio och television m. m.* för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 44 250 000 kr.

3. Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader m. fl. anslag. Utskottet, som i det föregående under punkten 1 behandlat vissa i propositionen 1973: 54 framlagda förslag avseende den statliga vuxenutbildningen, tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisningar för budgetåret 1973/74 (prop. 1973: 54, s. 79—81) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar

1. till *Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader* ett förslagsanslag av 4 868 000 kr.,
2. till *Statliga skolor för vuxna: Material för självstudier* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
3. till *Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.* ett reservationsanslag av 198 000 kr.

4. Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (prop. 1973: 1 bilaga 10 punkten G 5, s. 479—481) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna* för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 165 000 000 kr.

5. Bidrag till studiecirkelverksamhet. Kungl. Maj:t har i propositionen 1973: 54 (s. 81—83) föreslagit riksdagen att till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 205 000 000 kr.

Utskottet. Med hänvisning till utskottets under punkten 1 redovisade ställningstaganden till av Kungl. Maj:t samt i motioner framlagda för-

slag rörande det statliga stödet till studiecirkelverksamheten m. m. hemställer utskottet

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 54 och med avslag på motionerna 1973: 1673 och 1973: 1694 i denna del till *Bidrag till studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 205 000 000 kr.

6. **Bidrag till studieförbund.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (prop. 1973: 54, s. 83—84) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till studieförbund* för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar ett anslag av 10 400 000 kr.

Stockholm den 26 april 1973

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Mårtensson (s), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s), Stålhammar (fp) och Karlsson i Mariefred (c).

Reservationer

A. vid punkten 1 (Vissa förslag på vuxenutbildningens område)

1. beträffande *samordning mellan arbetsmarknadsutbildning och kommunal vuxenutbildning* av herrar Wikström (fp), Johansson i Skärstad (c), Stålhammar (fp) och Karlsson i Mariefred (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med »Utskottet får» och på s. 6 slutar med »härom avstyrks» bort ha följande lydelse:

För att så långt möjligt eliminera de studiehinder som möter vuxna bör vuxenutbildningsorganisationen kännetecknas av ett stort antal möjligheter för den vuxne att i olika former och vid olika tidpunkter skaffa sig vidgade kunskaper. Utvecklingen har av nödvändighet också lett fram till ett utbud av utbildning som präglas av bredd och variationsrikedom. Utbildningar med mycket starkt skiftande innehåll, mål, form och organisation står nu till de vuxenstuderandes förfogande. Utskottet finner denna utveckling riktig och önskvärd, men den medför självfallet stora krav på god överblick och planering för att helhetssynen inom vuxenutbildningsområdet inte skall gå förlorad. Den stora variationen

i utbildningsformer aktualiserar också på ett alltmer påtagligt sätt organisations- och samordningsfrågor.

Såsom framhålls i motionen 1973: 1273 bortses ofta i vuxenutbildningssammanhang från arbetsmarknadsutbildningen genom dess särställning som en del av sysselsättningspolitiken. Den del av arbetsmarknadsutbildningen som utgörs av särskilda kurser har emellertid fått en alltmer permanent karaktär. Särskilda utbildningscentra har etablerats i olika delar av landet. Den utbildning som erbjuds i arbetsmarknadsutbildningen ligger till stora delar nära den yrkesinriktade utbildningen i gymnasieskolan och i den kommunala vuxenutbildningen. Den del som f. n. sker inom ramen för det reguljära skolväsendet utgör ca 40 procent av den totala arbetsmarknadsutbildningen, men den bör enligt utskottets mening vara möjlig att ytterligare öka. I detta sammanhang bör särskilt uppmärksammas angelägenheten av en ökad samordning mellan arbetsmarknadsutbildningen och den kommunala vuxenutbildningen.

I enlighet med de tidigare nämnda tilläggsdirektiven har SVUX att pröva frågor om samordning och arbetsfördelning inom vuxenutbildningen. Den av inrikesministern förra året tillkallade kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen har bl. a. att behandla frågor som rör formerna för denna utbildning och samverkan mellan arbetsmarknadsmyndighet och utbildningsanordnare. Kommittén har att i olika frågor samråda med SVUX.

Ifrågavarande utrednings- och kommittéarbete torde endast på något längre sikt leda till konkreta samordningsåtgärder. Vissa mer praktiskt inriktade åtgärder bör enligt utskottets uppfattning kunna vidtas redan i nuläget. Det bör därför lämpligen uppdras åt skolöverstyrelsen (SÖ) att särskilt uppmärksamma möjligheterna till ökad samordning mellan arbetsmarknadsutbildning och kommunal vuxenutbildning och att initiera i sammanhanget erforderliga åtgärder.

Vad utskottet anfört i anledning av nu förevarande hemställan i motionen 1973: 1273 bör ges till känna för Kungl. Maj:t.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande samordning mellan arbetsmarknadsutbildning och kommunal vuxenutbildning som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973: 1273 i denna del,

2. beträffande *viss försöksverksamhet med högre utbildning* av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med »Enligt utskottets» och på s. 8 slutar med »motionen 1973: 1695» bort ha följande lydelse:

Utvecklingen går mot en alltmer specifik yrkesinriktning av den högre utbildningen. Även den försöksverksamhet med vidgat tillträde till denna utbildning som pågår är i stora delar att betrakta som klart yrkesinriktad. Enligt utskottets uppfattning är det väsentligt att var och en har rätt till tillträde till högre studier utan att dessa studier syftar till någon mer eller mindre specifik utbildning. Starkare inslag av folkbildningsrörelsens principer bör vara möjliga att tillämpa på den högre utbildningen. Variation i fråga om undervisningens uppläggning och inriktning jämte kursernas längd är förutom särskilda vuxenpedagogiska insatser faktorer som kommer i förgrunden när det gäller att ge alla vuxna — oavsett skolunderbyggnad — en reell möjlighet att bedriva avancerade studier inom områden de finner angelägna.

Det synes utskottet rimligt att det högre utbildningsväsendet breddar och utvecklar sin verksamhet mot en mer aktiv roll i folkbildningsarbetet. Vissa överläggningar har förts och pågår rörande ett närmare samarbete mellan universitet och studieförbund. En systematisk försöksverksamhet med friare högre studier bör enligt utskottets mening kunna påbörjas. En sådan verksamhet bör lämpligen avse de beteende- och samhällsvetenskapliga områdena. Det bör ankomma på universitetskanslersämbetet att ansvara för planering av verksamheten, dess uppläggning, lokalisering m. m. Det torde vidare kunna uppdras åt SVUX att överväga formerna för studiestöd åt dem som deltar i verksamheten.

Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973: 1695.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande viss försöksverksamhet med högre utbildning som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973: 1695,

3. beträffande *vissa frågor angående handikappade i vuxenutbildningen* av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med »I propositionen» och slutar med »ifrågavarande delar» bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av vad i motionen 1973: 1696 anförts finner utskottet det motiverat att skyndsamt utreda förekomsten av analfabetism bland handikappade liksom utbildningsbrister i övrigt bland handikappade och vidta åtgärder för att undanröja dessa brister.

Motionärerna aktualiserar dessutom behovet av tekniskt stöd åt handikappade i vuxenutbildningen och anför att vuxenutbildningen har en väsentlig eftersläpning i förhållande till den obligatoriska skolan. Bl. a. pekas på behovet av en inventering av bestående undervisningsbyggnader, främst med avseende på tillgänglighet. Utskottet delar motionärers

nas uppfattning att skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att utreda behovet av tekniskt stöd för handikappade i vuxenutbildningen och företa en inventering av beståndet av för handikappade tillgängliga undervisningslokaler samt framlägga förslag till åtgärder.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. att riksdagen i anledning av motionen 1973: 1696 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande analfabetismen bland handikappade samt frågan om tekniskt stöd m. m. för handikappade i vuxenutbildningen,

4. beträffande *inrättande av arvodestjänster* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med »Utskottet anser» och slutar med »avstyrks därför» bort ha följande lydelse:

Det står enligt utskottets mening alltmer klart att lärarorganisationen inom den kommunala vuxenutbildningen behöver förstärkas. Såsom framhållits av SÖ och i motionen 1973: 467 visar erfarenheterna att det föreligger ett stort behov av ämnesmetodisk och pedagogisk handledning vid de särskilda skolenheterna. I avvaktan på en lösning av frågan om fasta heltidstjänster som lärare bör därför snarast arvodestjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare inrättas. Planering av stödundervisning, ledande av ämneskonferenser, introduktion av nya läromedel och ansvar för institutioner kräver arbetsinsatser som rimligen måste kunna arvoderas. Tiden torde emellertid inte medge att sådana tjänster inrättas förrän till läsåret 1974/75.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen beträffande inrättande av arvodestjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973: 467,

5. beträffande *medelsanvisning till uppsökande studiecirkelverksamhet* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »motionen 1973: 1697» bort ha följande lydelse:

Utskottet har ansett sig böra acceptera att medel för uppsökande studiecirkelverksamhet under den treåriga försöksperioden anvisats under utbildningsdepartementets kommittéanslag. Det är rimligt att verksamheten inte avbryts efter innevarande budgetår under den tid utvärderingen pågår. Att kostnaderna, som därvid uppkommer och som kan

beräknas uppgå till 700 000 à 800 000 kr. nästa budgetår, skall belasta kommittéanslaget är dock enligt utskottets mening både felaktigt och missvisande. Det bör i sammanhanget uppmärksammas att avsevärda belopp anvisats på tilläggsstat för departementets kommittéverksamhet under de tre senaste budgetåren. Kostnaderna för fortsatt uppsökande studiecirkelverksamhet bör i stället, såsom föreslås i motionen 1973: 1697, bestridas från förslagsanslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet. Med hänsyn till detta anslags storlek blir den ytterligare belastning som uppkommer marginell och bör inte föranleda någon uppräknings av detta anslag.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. att riksdagen beträffande medelsanvisning för viss verksamhet med vuxenutbildning med bifall till motionen 1973: 1697 och med avslag på propositionen 1973: 54 i denna del medger att det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet under budgetåret 1973/74 får tas i anspråk för ifrågavarande ändamål,

6. beträffande *s. k. prioriterade studiecirklar* av herrar Wikström (fp), Nordstrandh (m), Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Stålhammar (fp) och Karlsson i Mariefred (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med »Utskottet erinrar» och slutar med »ifrågavarande motionsyrkanden» bort ha följande lydelse:

Studieförbunden gör stora insatser för att få vuxna med kort teoretisk grundutbildning att delta i cirklar med tilläggsbidrag. I studiecirkeln kan studierna lätt anpassas till deltagarnas intressen, tidigare studier och erfarenhet. De prioriterade studiecirkelarna innehar därför en central funktion när det gäller att nå dem som i ungdomsåren fick en kort och bristfällig utbildning. Erfarenheterna av den försöksverksamhet som bedrivs av FÖVUX ger också belägg härför. Den prioritering av vissa ämnen om skett genom att tilläggsbidrag utgår kan emellertid på sikt få mindre önskvärda styrningseffekter på det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. I likhet med vad SÖ anför i sin anslagsframställning anser utskottet att flera skäl talar för att det högre bidraget borde utgå till studiecirklar i samtliga ämnen. Utskottet förordar att fler ämnen successivt förs upp som prioriterade. Med anledning av förevarande motionsyrkanden bör det högre bidraget utgå även till studiecirklar i religionskunskap och naturorientering fr. o. m. nästa budgetår. Kostnaderna härför uppskattas till 3,0 milj. kr. och kommer av utskottet att beaktas vid förslag under punkten 5 i detta betänkande till medelsanvisning till studiecirkelverksamheten.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. att riksdagen beträffande ämnen i s. k. prioriterade studiecirk-
lar med bifall till motionen 1973: 1673 i denna del och i anled-
ning av motionen 1973: 1694 i motsvarande del som sin mening
ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *vissa anslagsfrågor* av herrar Wikström (fp), Johansson i Skärstad (c), Stålhammar (fp) och Karlsson i Mariefred (c) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med »För-
slag om» och på s. 14 slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

I motionen 1973: 1273 anförs att en betydande uppräknig av bidraget
till studieförbundens organisationskostnader krävs
om förbunden skall kunna fylla sin centrala funktion i vuxenutbild-
ningen. Hemställan i denna del av motionen avser en successiv uppräkn-
ing av anslaget under de närmaste åren jämte en översyn av själva
bidragskonstruktionen.

Med anledning av förevarande motionsyrkanden, som syftar till en
förstärkning av bidragen till studieförbundens kostnader för studiecirk-
lar samt för administration m. m., får utskottet anföra följande.

Det står helt klart att statsbidragen till cirkelverksamheten inte täcker
den andel av studieförbundens kostnader som statsmakterna förutsatte
vid beslutet år 1963. Detta beror huvudsakligen på att kompensation
inte givits för de kontinuerliga löne- och prisökningarna. Vad beträffar
studieförbundens organisatoriska och pedagogiska kostnader framgår
av SÖ:s petita att statsbidraget minskat från 18,3 procent av redovisade
kostnader budgetåret 1963/64 till 7,6 procent 1970/71.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att åtgärder måste vidtas
för att komma till rätta med de problem statsbidragens reella minskning
innebär. En successiv uppräknig av organisationsanslaget och en betyd-
ligt mer ofta förekommande justering av studiecirkelbidraget torde där-
vid bli ofrånkomliga. Vissa ytterligare förenklingar av bidragsgivningen
och ändringar i fråga om bidragens konstruktion kan också visa sig
lämpliga. Vad utskottet anfört i anledning av nu ifrågavarande yrkan-
den i motionerna 1973: 1273 och 1973: 1694 bör ges till känna för Kungl.
Maj:t.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. att riksdagen

- a. beträffande indexreglering av statsbidraget till studiecirkel-
verksamheten som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna
vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973: 1694 i
denna del,
- b. beträffande statsbidrag till studieförbundens organisations-
kostnader som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad

utskottet anför i anledning av motionen 1973: 1273 i denna del,

B. vid punkten 2 (Viss utbildning via radio och television m. m.) av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med »Kungl. Maj:t har» och på s. 19 slutar med »avsedda färg-TV-kamerorna» bort ha följande lydelse:

Utskottet vill betona att TRU-verksamheten i avvaktan på beslut om en definitiv organisation måste betraktas som en försöksverksamhet. Kommittén har ännu ej framlagt någon produktionsplan för budgetåret 1973/74. Utskottet kan inte anse det i propositionen presenterade och eljest för utskottet tillgängliga materialet till fyllest för en bedömning av det för nästa budgetår erforderliga medelsbehovet. Med hänsyn härtill och då en utvärdering av hittills gjorda insatser saknas, är utskottet i det nu aktuella budgetläget inte berett tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning, som uppgår till nära 20 milj. kr. Till följd av vunna erfarenheter på produktionssidan bör det vara möjligt att bedriva en godtagbar försöksverksamhet även om anslagsbeloppet reduceras. Det bör vidare uppmärksammas att medelsbehovet för vissa speciella projekt kommer att minska.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 1323. Utskottet har ingen erinran mot Kungl. Maj:ts medelsberäkning avseende Sveriges Radios verksamhet.

dels att utskottets hemställa bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 1 och med bifall till motionen 1973: 1323 till *Viss utbildning via radio och television m. m.* för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 34 250 000 kr.

C. vid punkten 5 (Bidrag till studiecirkelverksamhet) av herrar Wikström (fp), Nordstrandh (m), Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Stålhammar (fp) och Karlsson i Mariefred (c) som anser att utskottets hemställa vid bifall till reservationen A 6 vid punkten 1 bort ha följande lydelse:

att riksdagen i anledning av propositionen 1973: 54 och motionen 1973: 1694 i denna del samt med bifall till motionen 1973: 1673 i motsvarande del till *Bidrag till studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 208 000 000 kr.